

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Державної установи
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова
Національної академії наук України»
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Володимир УСТИМЕНКО

11 липня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Райчевої Світлани Іванівни

на тему «Відокремлене провадження у справах про банкрутство», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» (витяг з протоколу № 4 від 11 липня 2025 року засідання відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України»)

Присутні: завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.; заступник завідувача відділу, доктор юридичних наук, старший дослідник Гудіма Т.С.; головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю. А.; завідувач сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, доктор юридичних наук, професор Теремецький В.І.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Санченко А.Є.; старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.; старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, доктор філософії з економіки Маляр С.А.; молодший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, доктор філософії з права Камишанський В.І.; молодший науковий співробітник відділу Черних О.С.

А також долучилися до обговорення провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Деревянко Б.В.; провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор

юридичних наук, професор Ніколенко Л.М.; здобувачка вищої освіти ступеня доктор філософії Райчева С.І.

Серед присутніх з правом голосу на засіданні відділу 6 докторів юридичних наук, 2 кандидати юридичних наук, 2 доктора філософії, 1 молодший науковий співробітник.

Засідання відділу проводиться в режимі відеоконференції з використанням відповідного програмного забезпечення.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспірантки Райчевої Світлани Іванівни на тему «Відокремлене провадження у справах про банкрутство», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» Гудіма Тетяна Степанівна.

Дисертація виконувалась в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», протокол № 11 від 23.12.2019 року (перезатверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», протокол № 9 від 14.05.2025 року).

Виступили:

Аспірантка Райчева С.І., яка презентувала основні положення дисертації «Відокремлене провадження у справах про банкрутство», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Аспірантка Райчева С.І. відзначила, що сучасний розвиток інституту банкрутства в Україні супроводжується поступовою еволюцією процесуальних форм захисту майнових прав кредиторів, боржників та інших учасників провадження. Одним із ключових механізмів забезпечення балансу інтересів сторін стала поява і закріплення феномену відокремленого провадження у справі про банкрутство, який водночас виступає особливою процесуальною формою захисту права та інструментом підвищення ефективності судового контролю над ключовим питанням спроможності боржника задовільнити вимоги кредиторів.

Відокремлене провадження у справі про банкрутство поєднує елементи класичної юрисдикційної діяльності господарських судів і спеціальні механізми розгляду специфічних майнових спорів, що виникають у межах справи про банкрутство (неплатоспроможність). Його нормативне закріплення відображає прагнення законодавця адаптувати національну модель банкрутства до сучасних викликів ринкової економіки, включно із забезпеченням належного захисту прав та інтересів усіх зацікавлених осіб.

Незважаючи на певну апробацію цього інституту в судовій практиці, багато аспектів правової природи відокремленого провадження, його структурних елементів, процесуального статусу суб'єктів та особливостей розгляду окремих категорій майнових спорів залишаються на сьогодні дискусійними. Відсутність системного теоретичного осмислення природи відокремленого провадження знижує передбачуваність судових рішень та створює ризики порушення принципів справедливого судового процесу.

Окремого значення набуває питання адаптації відокремленого провадження до нових умов цифровізації господарського судочинства. Використання цифрових технологій у процедурі банкрутства, зокрема у межах розгляду майнових спорів, відкриває нові можливості для підвищення прозорості, оперативності та доступності правосуддя. У зв'язку з цим важливим стає вивчення можливостей інтеграції електронних процедур, діджиталізації доказового процесу та автоматизації розподілу справ у межах відокремленого провадження.

Таким чином, дослідження відокремленого провадження у справах про банкрутство є актуальним не лише з погляду уточнення його теоретико-правової природи, але й в контексті вдосконалення практичних механізмів захисту майнових прав учасників справ про банкрутство в умовах цифрової трансформації правосуддя в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Інституту економіко-правових досліджень НАН України (з 22.05.2020 року – Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» НАН України) у межах тем: «Правова модель сталого розвитку України» (ДР № 0119U101590), «Утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві на засадах правового регулювання економіки» (ДР № 0122U001715), Трансформація національної правової парадигми у контексті інтеграції у європейський економічний та політико-правовий простір (ДР № 0125U000801).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є формулювання нових теоретичних підходів і розробка практичних пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання відокремленого провадження у справах про банкрутство, з урахуванням сучасних викликів розвитку господарського процесуального права та тенденцій цифровізації судочинства.

Для досягнення вказаної мети були поставлені такі *завдання*:

проаналізувати генезис та становлення відокремленого провадження у справах про банкрутство;

визначити поняття, правову природу та принципи відокремленого провадження;

систематизувати принципи, що регулюють функціонування відокремленого провадження, та проаналізувати механізми їх реалізації в судовій практиці;

здійснити порівняльно-правовий аналіз процесуальних моделей вирішення майнових спорів у межах справ про банкрутство у зарубіжних юрисдикціях (США, Сполучене Королівство, ЄС) з метою виявлення функціональних аналогій та потенціалу адаптації до національного законодавства;

сформулювати багаторівневу класифікацію майнових спорів у межах справи про банкрутство та з'ясувати їх роль у досягненні цілей процедур неплатоспроможності;

обґрунтувати критерії розмежування юрисдикційної природи податкових і трудових спорів за участю боржника (банкрута) та визначити умови їх інтеграції до структури відокремленого провадження;

дослідити правові підстави та процесуальні особливості оскарження правочинів боржника, у тому числі з ознаками фраздаторності, в межах справи про банкрутство;

визначити особливості процесуального статусу боржника, арбітражного керуючого та кредиторів у межах відокремленого провадження, з урахуванням специфіки розподілу обов'язків та повноважень;

проаналізувати правові умови виникнення субсидіарної відповідальності контролюючих осіб боржника, її деліктну природу та процесуальні особливості розгляду відповідних спорів у межах відокремленого провадження;

обґрунтувати вплив цифрової трансформації на структурні елементи відокремленого провадження, зокрема щодо електронного документообігу, процесуальної ідентифікації, прозорості дій арбітражного керуючого та цифрової взаємодії з учасниками справи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з провадженням у справах про банкрутство.

Предмет дослідження – правові засади відокремленого провадження у справах про банкрутство, його поняття, принципи, структурні елементи та перспективи вдосконалення в умовах цифровізації судочинства.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційного дослідження застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: формально-логічний, аналітико-синтетичний, герменевтичний, порівняльно-правовий методи та метод узагальнення. Використання формально-логічного методу дозволило провести аналіз змісту правових норм, що регулюють відокремлене провадження у справах про банкрутство, з'ясувати внутрішню узгодженість відповідних положень законодавства, виявити суперечності та прогалини у визначенні процесуальної природи цієї форми судового захисту. Аналітико-синтетичний метод сприяв виявленню основних структурних елементів відокремленого провадження, їх систематизації, а також формулюванню пропозицій щодо вдосконалення процесуальних конструкцій. За допомогою герменевтичного методу було здійснено інтерпретацію ключових понять і категорій (зокрема «відокремлене провадження», «фраздаторний договір» тощо), що використовуються в контексті відокремленого провадження. Порівняльно-правовий метод дозволив проаналізувати зарубіжний досвід регулювання аналогічних процесуальних механізмів у США, Сполученому Королівстві та країнах ЄС, а також провести порівняння із національними підходами. Метод узагальнення застосовувався при формулюванні висновків, розробці рекомендацій щодо удосконалення правового регулювання відокремленого провадження, зокрема в умовах цифровізації судочинства.

Теоретичною основою дослідження, слугували наукові праці вітчизняних вчених-правників, зокрема: О. Белянєвич, І. Бутирської, А. Бутирський, Л. Грабован, Б. Деревянко, В. Джуна, С. Жукова, Ю. Кабенюк, Л. Ніколенко, О. Маліневського, О. Подцерковного, Б. Полякова, Р. Полякова, П. Пригузи, В. Радзивілюк, Ю. Серебрякової та інших.

Окремо також були проаналізовані праці наступних зарубіжних вчених: A. Aldahmash, D. Baird, G. Cuniberti, V. Finch, J. Franks, R. Jokubauskas, A. Leandro, E. Morrison, G. Moss, K. Nyborg, W. Torous та інших та інших.

Емпіричну основу дослідження склали: кодифіковані нормативно-правові акти, а саме ГПКУ, КУзПБ, КЗпПУ, ПКУ, закони України, законопроекти, підзаконні та локальні нормативно-правові акти, судові рішення, статистичні дані, законодавство іноземних країн, джерела міжнародного права.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формулюванні нових теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання відокремленого провадження у справах про банкрутство.

Вперше:

- запропоновано концептуальне бачення відокремленого провадження як самостійної процесуальної форми в межах справи про банкрутство, що володіє ознаками відносної автономності: має власний предмет доказування, окремий процесуальний режим, специфічний суб'єктний склад і здатна впливати на результати розгляду основного провадження. У межах цієї концепції відокремлене провадження визначається особливою формою судочинства, яка поєднує риси внутрішньої самостійності з підпорядкованістю цілям основної справи про банкрутство;

- обґрунтовано принцип автономності та підпорядкованості як ключову ознаку ідентифікації відокремленого провадження у справі про банкрутство. Показано, що саме цей принцип уможливорює концептуальне розмежування між основним і відокремленим провадженням, визначає межі їхнього процесуального впливу та дозволяє забезпечити інтегрованість розгляду спорів із водночас необхідною диференціацією процедур за складом учасників, правовим режимом і наслідками;

- аргументовано, що правова конструкція відокремленого провадження у справах про банкрутство є функціонально співвідсною з іноземними моделями процесуальної консолідації спорів, зокрема з *adversary proceeding* у праві США. Це дозволяє вперше концептуалізувати відокремлене провадження в Україні не лише як внутрішній елемент господарського процесу, а як прояв глобальної уніфікації процедур банкрутства у напрямку інтеграції майнових спорів до меж основного провадження без втрати процесуальної спеціалізації;

- обґрунтовано дуальну юрисдикційну природу майнових спорів у межах справи про банкрутство, що формують особливу категорію процесуальних правовідносин, які не зводяться до класичних позовних вимог, а функціонують як інструмент досягнення цілей справи (захисту майнових прав боржника, формування конкурсної маси). Запропоноване концептуальне бачення виходить за межі наявного нормативного підходу і закладає основи для доктринального

переосмислення юрисдикційної природи спорів у справі про банкрутство як таких, що мають гібридну (господарсько-суміжну) структуру;

- запропоновано багаторівневу класифікацію майнових спорів у межах справи про банкрутство як теоретичну модель систематизації спорів особливої економіко-правова природи. Така модель охоплює: загальнотеоретичний рівень (визначення функціональної ролі спорів у досягненні цілей банкрутства), міжгалузевий (визначення спільного майнового критерію у спорів, що підпадають під різні юрисдикції), спеціальний (класифікація за зв'язком із основною справою, моментом виникнення та суб'єктом ініціювання), що вперше забезпечує цілісне розуміння правової природи спорів і інтеграцію їх розгляду в єдине провадження;

- обґрунтовано самостійний характер ознак фраздаторності як підстави для визнання трудового договору (контракту) недійсним, якщо він в цілому або його частина були направлені на зменшення конкурсної маси, виведення майна для уникнення погашення вимог інших кредиторів, без застосування положень ст. 9 КЗпПУ або аналізу вади волі сторін правочину за цивільним законодавством;

- запропоновано функціональну класифікацію учасників відокремленого провадження за метою їхньої процесуальної поведінки – на суб'єктів, що діють на захист інтересів боржника, та суб'єктів, що мають вимоги до боржника або оспорюють його права. Такий підхід дозволяє впорядкувати механізми представництва, оптимізувати витрати, забезпечити узгодження повноважень арбітражного керуючого та розглядати результати спорів як потенційні активи боржника в межах конкурсної маси;

- обґрунтовано положення щодо функціонального виокремлення та закріплення у межах законодавства про банкрутство категорії «незаконні дії у разі банкрутства» як однієї з кваліфікуючих ознак винних дій осіб, які несуть субсидіарну відповідальність у справі про банкрутство за незадоволення боржником вимог кредиторів. Включення у коло таких дій перешкоджання арбітражному керуючому у здійсненні його повноважень, зокрема, припинення у справі про банкрутство повноважень виконавчого органу боржника та тимчасове покладення виконання його обов'язків на розпорядника майна в порядку ч.2 ст. 40 КУзПБ, відображає розвиток доктринальних засад та відповідає зарубіжним високим стандартам доведення вини субсидіарних співборжників;

- запропоновано комплексну теоретико-прикладну модель цифрової трансформації відокремленого провадження у справах про банкрутство як процесуальної форми, що змінюється не лише на рівні технічного забезпечення, а й у змістовному вимірі. Доведено, що цифровізація впливає на базові принципи провадження – змагальність, прозорість, автономність та ефективний судовий контроль, трансформуючи їх у цифрову парадигму правосуддя. Обґрунтовано, що за умови цифрового супроводу відокремлене провадження здатне стати найдинамічнішою формою захисту прав у межах справи про банкрутство (неплатоспроможність), що відповідає глобальним трендам цифрового правосуддя;

- розроблено теоретичну основу нормативного закріплення цифрових елементів у структурі провадження у справах про банкрутство, включно з електронним документообігом, цифровим журналом дій арбітражного керуючого, механізмами електронного повідомлення кредиторів, процесуальною

ідентифікацією доказів, а також системною інтеграцією цифрових процесів між основним і відокремленими провадженнями. Запропоновано підходи до вдосконалення вітчизняного регулювання на основі порівняльного аналізу досвіду ЄС, США та Великобританії.

Удосконалено положення щодо:

- генезису нової процесуальної форми в господарському судочинстві шляхом виокремлення етапу становлення відокремленого *позовного* провадження, що дозволяє глибше осмислити еволюцію господарського процесу. Обґрунтовано доцільність та перспективність збереження відокремленого провадження за заявницьким порядком як інструменту підвищення ефективності розгляду окремих категорій майнових спорів;

- відокремленого провадження як форми захисту суб'єктивного права, під яким слід розуміти систему взаємопов'язаних процесуальних дій та правовідносин, які встановлюються між господарським судом, учасниками справи про банкрутство та іншими зацікавленими особами стосовно розгляду вимог боржника або до боржника, задоволення яких може вплинути на його майновий стан або організаційно-правову структуру.

- концептуального розуміння місця і ролі відокремленого провадження в структурі господарського судочинства, що дозволило запропонувати *оновлене нормативне оформлення* як окремої форми. Обґрунтовано доцільність відповідного вдосконалення законодавчої моделі господарського процесу шляхом внесення змін до ч. 6 ст. 12 ГПК України з метою відображення системної єдності та функціональної спеціалізації процедур у справах про банкрутство;

- класифікації процесуальних принципів, що регулюють функціонування відокремленого провадження, шляхом виокремлення трьох рівнів: загальних принципів господарського процесу, спеціальних принципів банкрутства та унікального принципу автономності та підпорядкованості, який є системно-зв'язувальним елементом і визначальним методологічним орієнтиром для правозастосовної практики. Зазначена трирівнева модель дозволяє забезпечити внутрішню структурну узгодженість та підвищити ефективність функціонування цього інституту;

- методології порівняльно-правового аналізу відокремленого провадження шляхом модернізації українського нормативного підходу з урахуванням положень FRBP Rule 7001 (США), елементів адміністративної моделі розгляду кредиторських вимог (Сполучене Королівство), а також механізмів транскордонного регулювання відповідно до Регламенту ЄС № 2015/848. Такий підхід дозволяє адаптувати українське процесуальне законодавство до вимог міжнародної правової взаємосумісності, передбачуваності та ефективності;

- концептуального розуміння, що принцип концентрації спорів у межах справи про банкрутство у трудових спорах діє не одновекторно в бік захисту прав лише боржника і його кредиторів, а також забезпечує дію концепції соціальної відповідальності, оскільки вбудовує трудові спори у категорію «інтересів боржника» з подальшою інтеграцією результатів їх (спорів) розгляду у всіх процедурах справи про банкрутство. Активна роль суду, зумовлена публічно-правовим аспектом процедури банкрутства, призвела до фактичного застосування

запозиченого у адміністративному судочинстві принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи, що при розгляді трудових спорів має особливе значення, з огляду на недостатню ініціативність сторін спору або конфлікт інтересів;

- системної класифікації податкових спорів у межах справи про банкрутство. Запропоновано їх диференціацію за характером зобов'язання та зв'язком із формуванням конкурсної маси, що створює основу для поглибленої юрисдикційної концентрації спорів у межах справи про банкрутство;

- підходів до структурування предмета відокремленого провадження шляхом розширення предметної сфери за рахунок включення спорів щодо майново-значущих положень колективного трудового договору, що дає змогу посилити економічну орієнтацію судочинства у сфері банкрутства та запобігти нормативним прогалинам у захисті прав сторін;

- структурованого підходу до поділу відокремлених проваджень про покладення на винних осіб субсидіарної відповідальності: із можливістю виокремлення етапу встановлення вини та кола винних осіб у формі заяви в межах справи про банкрутство, яка за своєю природою є аналогічною процедурі визначення солідарного боржника. Це дозволить у подальшому звертатися з окремими позовами про стягнення відповідної суми боргу з кожної винної особи, що підвищить ефективність захисту інтересів кредиторів;

- нормативної регламентації процедури притягнення винних осіб до субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство, обґрунтувавши неможливість об'єднання в одному позові про притягнення до субсидіарної відповідальності вимог про встановлення вини усіх можливих осіб за усіма передбаченими КУзПБ складами правопорушень і визначення обсягу відповідальності кожної винної особи.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

- змісту майнового спору у справі про банкрутство як складноструктурованого правового явища, що характеризується поєднанням майнових і немайнових вимог. Така особливість суттєво відрізняє зазначену категорію спорів від традиційного розуміння майнового спору у межах інших форм господарського судочинства;

- юридичної кваліфікації спорів про недійсність правочинів боржника у межах процедури банкрутства. Обґрунтовано доцільність зміщення акценту з традиційних оціночних понять на об'єктивні економіко-правові критерії, зокрема через дефініцію фраздаторного правочину як дії, спрямованої на створення штучного зменшення активів боржника або унеможливлення справедливого задоволення вимог кредиторів. У межах цієї концепції виведено стандарти доведення зловживання правом та окреслено межі судового контролю за подібними діями;

- функціонального розмежування ролі боржника та арбітражного керуючого як учасників відокремленого провадження. Обґрунтовано, що арбітражний керуючий не може вступати у справу у якості окремого позивача, оскільки не здійснює захист свого особистого права або інтересу; його інтерес співпадає з правом боржника, яке захищається через процесуальну активність арбітражного керуючого. Арбітражний керуючий також опосередковано здійснює захист і прав кредиторів, зокрема на максимальне задоволення ними своїх вимог до боржника, однак робить це опосередковано, через захист права боржника;

– розуміння ролі суду у відокремленому провадженні як суб'єкта арбітрального типу, що не є процесуальним учасником у класичному розумінні, але здійснює динамічний контроль відповідно до поведінки сторін, економічного контексту та цілей провадження. Такий підхід дозволяє чітко окреслити юрисдикційну межу між диспозитивністю сторін і активністю суду як гаранта ефективності процедури банкрутства;

– щодо деліктної природи субсидіарної відповідальності контролюючих осіб боржника в межах процедури банкрутства, що дозволяє відмежувати цей інститут від загальних видів зобов'язально-правової відповідальності та встановити стандарти доведення, що відповідають підходам зарубіжних юрисдикцій (США, Німеччина, Велика Британія), де превалює концепція causation-based liability;

– цифрового забезпечення провадження у справах про банкрутство, з урахуванням взаємодії між основним і відокремленим провадженням. Поглиблено концепцію процесуальної ідентифікації, електронного обміну доказами та ролі електронного журналу дій арбітражного керуючого як інструменту прозорості та контролю.

Практичне значення одержаних результатів Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані: у законотворчій діяльності – при підготовці проєктів змін та доповнень до законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють процедури банкрутства, зокрема відокремленого провадження; у правозастосовній діяльності та судовій практиці – при вирішенні спорів, що виникають у межах справ про банкрутство за участі суб'єктів господарювання, фізичних осіб; у науково-дослідницькій роботі - для подальшого вивчення специфіки процесуальної форми відокремленого провадження та розробки відповідних рекомендацій; при викладанні навчальних дисциплін, а також підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій для студентів юридичних факультетів закладів вищої освіти.

Результат дисертаційного дослідження використовується у діяльності Господарського суду Одеської області, Одеського регіонального відділення Національної школи суддів, Ради арбітражних керуючих Одеської області (Додаток).

Особистий внесок здобувача. Дана науково-кваліфікаційна робота є самостійною завершеною працею, наукові результати якої одержано авторкою особисто на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових, нормативно-правових джерел та судової практики.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи оприлюднено на: Міжнародній конференції «Актуальні проблеми судового права» Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків, 21 квітня 2021 р.), Abstracts of XVI International Scientific and Practical Conference. Краків, Польща, квітень 2025 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції (м. Кривий Ріг, 15 квітня 2025 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час» (м. Одеса, 16 травня 2025 р.), V Міжнародній наукова конференції «Період трансформаційних

процесів в світовій науці: задачі та виклики» (м. Кропивницький, 06 червня 2025 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 12 наукових працях, з яких 7 статей опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 5 публікацій – за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою і завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 257 сторінки, з них основного тексту – 207 сторінки. Список використаних джерел налічує 213 найменування.

Після завершення презентації основних положень дисертації Райчевої С.І., присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О. Шановна пані Світлана, у мене одне уточнююче запитання. За якими ознаками було виокремлено спеціальний принцип відокремленого провадження - принцип автономності та підпорядкованості? У чому вбачаєте його спеціальність?

Райчева С.І.: Шановний Олександрі Анатолійовичу, дякую за запитання! Принцип автономності та підпорядкованості було виокремлено як спеціальний на підставі його функціональної прив'язаності до інституційної природи відокремленого провадження, яка відрізняється від загального та навіть спеціального процесуального режиму господарського судочинства. Йдеться про принцип, що одночасно утверджує процесуальну відокремленість певної групи спорів, які не можуть бути ефективно розглянуті в межах класичного позову чи окремого провадження, та визначає їх структурну підлеглисть основному провадженню у справі про банкрутство.

Спеціальність цього принципу полягає в тому, що він не є загальним для господарського процесуального права загалом і не застосовується до інших видів провадження за аналогією. Його дія обмежена сферою банкрутства, в межах якої поєднується потреба в окремому процедурному форматі для складних і різнопланових спорів із вимогою зберігати єдність мети й логіки основного провадження. Тобто, йдеться про регулятивну дихотомію, яка водночас забезпечує процесуальну самостійність (автономність) розгляду і підпорядкованість загальній меті – ефективному вирішенню справи про банкрутство у цілому.

Саме ця подвійність – автономність формату та підпорядкованість функції, не лише відображає сутність відокремленого провадження, а й визначає потребу в закріпленні цього принципу на спеціальному рівні.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В. Шановна Світлано Іванівно, перш за все варто відзначити

грунтовність проведеного Вами дослідження та високий рівень сформульованих висновків і пропозицій. Одразу видно Вашу фаховість й те, що Ви насправді розумієте «зсередини», про що пишете, що і яким чином необхідно удосконалити. Але, якщо можна, я хотів би задати коротке уточнююче запитання з приводу того, що запропонований Вами поділ учасників провадження на тих, хто захищає інтереси боржника, і тих, хто має до нього вимоги, на мій погляд, трохи не відображає змішаної ролі арбітражного керуючого, який водночас реалізує функції контролю, адміністративного управління та представництва інтересів як боржника, так і кредиторів. Така дещо спрощена класифікація, як на мене, може призвести до невірної інтерпретації процесуального статусу арбітражного керуючого. Що Ви можете сказати з цього приводу? Дякую!

Райчева С.І.: Щиро дякую, шановний Ярославе Вікторовичу, за високу оцінку й за поставлене запитання, яке дійсно торкається одного з найчутливіших моментів класифікації учасників відокремленого провадження.

Зазначений у дисертації поділ на суб'єктів, які захищають інтереси боржника, та тих, хто має до нього вимоги, справді виконує насамперед аналітико-функціональну роль, і не претендує на остаточну типологічну завершеність. Це, швидше, модель для виявлення процесуальних полюсів у структурі конфлікту, на основі яких можна аналізувати характер спору та динаміку правових позицій сторін.

Абсолютно погоджуюся з тим, що арбітражний керуючий не вписується в цей поділ як «чиста» фігура, оскільки його статус є змішаним, багатофункціональним і еволюціонує залежно від стадії провадження та конкретного контексту. У тексті дисертації я намагалася підкреслити, що арбітражний керуючий, попри можливу зовнішню нейтральність, не є «нейтральним» у матеріально-правовому сенсі, адже він реалізує конкурсну функцію в інтересах усієї маси кредиторів, а отже опосередковано завжди представляє переважно сторону вимог, а не захисту.

Втім, Ви цілком слушно зазначили, що його функції включають також забезпечення прав боржника, дотримання процедурних гарантій і балансу. Саме тому у висновках я й окреслюю його як фігуру «сполучної юрисдикції», що стоїть між публічними й приватними інтересами, між процедурною нейтральністю й матеріальною заангажованістю.

Тож запропонований мною поділ слід розглядати як інструмент попереднього структурного аналізу, а не як жорстку класифікацію. І Ваша ремарка якраз підкреслює потребу подальшого розвитку цієї моделі, можливо, через введення окремої категорії інституційно опосередкованих учасників, до яких і належить арбітражний керуючий. Ще раз дякую за таке дуже цінне зауваження.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю. А.: Шановна Світлана Іванівна, у новизні дослідження ви зазначаєте, що запропоновано механізм реалізації субсидіарної відповідальності контролюючих органів, відмінний від існуючого. У чому саме відмінність та яка цінність запропонованого підходу? Щиро дякую.

Райчева С.І.: Щиро дякую, шановна Юлія Андріївна, за запитання.

У дослідженні значну увагу приділено інституту субсидіарної відповідальності як важливому правовому інструменту у процедурі банкрутства. Вказаний механізм виконує компенсаторну функцію, дозволяючи задовольнити вимоги кредиторів за рахунок винних у банкрутстві підприємства осіб. У роботі я звертаю увагу на те, що не менш важливою є превентивна функція субсидіарної відповідальності, оскільки така відповідальність стримує зловживання з боку керівників та власників бізнесу, однак повнота її дії напряму залежить від невідворотності реалізації компенсаторної функції. Зокрема, неналежне забезпечення компенсаторної функції, а саме ігнорування важливості своєчасної передачі керівниками або засновниками боржника арбітражному керуючому первинної фінансової, бухгалтерської чи іншої документації, істотно ускладнює встановлення фактів виведення активів, фіктивних операцій або інших дій, які могли спричинити неплатоспроможність підприємства. Така ситуація значно ускладнює доведення вини контролюючих осіб. Арбітражний керуючий позбавлений можливості провести достовірний аналіз фінансового стану боржника, що призводить до відмов у задоволенні відповідних позовів ліквідатора про притягнення до субсидіарної відповідальності через їх недостатню обґрунтованість та активну позицію відповідачів у оспорюванні формальних недоліків доказової бази ліквідатора. Така ситуація фактично призводить до неефективної процедури банкрутства в цілому.

Тому, запропоновано змістити ракурс уваги з «кінця справи» - притягнення винних осіб до субсидіарної відповідальності як останнього етапу ліквідаційної процедури, на процедуру розпорядження майном боржника. За умови належної дії принципу судового контролю суд має розглядати питання про вжиття заходів до забезпечення вимог кредиторів шляхом накладення фінансових і процесуальних обмежень на потенційних суб'єктів субсидіарної відповідальності у випадку невиконання боржником приписів КУЗПБ щодо забезпечення розпоряднику майна доступу до його майна для проведення належної інвентаризації, а також безпосереднього доступу до інформації, необхідної для здійснення аналізу фінансового стану боржника. Обґрунтовано, що КУЗПБ має самостійно визначати таке поняття як «незаконні дії у разі банкрутства», включати у коло таких дій перешкоджання арбітражному керуючому у здійсненні його повноважень та розглядати потенційну відповідальність не лише осіб, які на час відкриття провадження у справі про банкрутство є офіційно зареєстрованими керівником, учасниками, бенефіціарними власниками, а також і осіб, які останні три роки були такими особами, але припинили свої права. Вказані особи є носіями інформації про майнові активи підприємства до виникнення стану неплатоспроможності боржника, про підстави зміни органів управління та реальність їх зміни, про обсяг фінансових, реєстраційних, бухгалтерських документів, які були передані новим керівникам, власникам.

Аналіз судової практики дозволяє дійти висновку, що запровадження процесуальної конструкції поділу відокремлених проваджень у спорах про субсидіарну відповідальність на два етапи – розгляд питання у формі певної заяви про визначення кола потенційних субсидіарних співборжників у процедурі розпорядження майном боржника та подальший розгляд позову про стягнення суми субсидіарної відповідальності, розмір якої можливо встановити лише у

ліквідаційній процедурі після закінчення усіх можливих заходів по реалізації ліквідаційної маси і констатації недостатності майна для повного задоволення вимог кредиторів, підвищить ефективність захисту інтересів кредиторів при реалізації процедур банкрутства.

Головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Дякую, пані Світлана за цікаву доповідь. Ознайомився з Вашою роботою та виникло таке питання: як за вашою оцінкою поява відокремленого провадження у справі про банкрутство полегшила, покращила чи навпаки збільшила у часовому вимірі основне провадження? Чи ефективним є використання даного процесуального інструменту?

Райчева С.І.: Щиро дякую, шановний Володимире Анатолійовичу, за поставлене запитання. Ваше запитання влучно демонструє тезу, що «краще може бути ворогом хорошого» і вміння використати навіть дуже добрий, але новий процесуальний інструмент, має, щонайменше, не погіршити роботу вже існуючої системи. І не винятком є застосування відокремленого провадження як самостійної процесуальної форми в межах справи про банкрутство, оскільки як і у всіх інших суспільних явищах, у справі про банкрутство наявні суб'єкти правовідносин, які шляхом зловживань намагаються використати механізми, у даному випадку відокремлене провадження, для захисту або прикриття своїх особистих інтересів.

Однак, в цілому я вважаю, що відокремлене провадження є дуже прогресивним кроком у відносинах банкрутства і розкриття його ефективності ще попереду, чому має, сподіваюсь, сприяти і дане дослідження. Розглядаючи справу про банкрутство для судді та учасників справи надважливо бути обізнаними про усі майнові аспекти діяльності боржника. У протилежному випадку можуть бути не враховані ключові обставини, що характеризують підстави банкрутства, майновий стан боржника, осіб, які можуть нести субсидіарну відповідальність поряд з боржником. Такі наслідки призведуть до неефективності процедури банкрутства в цілому.

Зосереджуючи у відокремленому провадженні усі майнові спори, у т.ч. шляхом передачі справ з інших юрисдикцій, не лише збільшується об'єм інформації, якою володіє суд, арбітражний керуючий, кредитори, але також посилюється ефективність функції судового контролю. Для прикладу, суд може не лише констатувати неналежне використання боржником свого права на участь у судових засіданнях, подання заяв по суті та необхідних для розгляду документів, а покласти на боржника відповідний обов'язок і зобов'язувати арбітражного керуючого сприяти виконанню такого обов'язку. Це значно пришвидшує та робить більш ефективним судовий процес. У відокремленому провадженні можна виявити системні проблеми, які не потрапляють у поле зору суду при розгляді однотипних справ різними складами суду. Зокрема, зараз розглядаються такі питання при вирішенні спорів у банківських, енергетичних правовідносинах.

Головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: І ще одне питання. Як

окреслені межі відокремленого провадження – вони є чіткими чи діє широка дискреція суду?

Райчева С.І.: Щиро дякую за запитання. Дослідження у тому числі присвячене питанню окреслення критеріїв майнових спорів, які можуть бути об'єктами відокремленого провадження. Зокрема, було досліджено характеристики таких нетипових для господарського процесу видів спорів як трудові та податкові спори. Основний акцент зроблено на показнику можливості впливу результату спору на майновий актив боржника. Але також акцентується увага на тому, що майновий актив не завжди виражається у формі безпосередньо грошовій. Є спори, які не мають грошового виміру, але можуть вплинути на репутацію боржника, наявність ліцензованих прав, кадрового потенціалу, тощо. Тобто бути активом при презентації боржника в цілому як об'єкту продажу цілісного бізнесу.

Головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Фраза з вашої наукової роботи: «запропоновано уточнити процесуальний статус суду як арбітру, що не є стороною спору, але здійснює контроль за пропорційністю та добросовісністю дій, адаптуючи інтенсивність процесуального впливу до змісту спору й поведінки сторін». Пояснить, будь ласка, що ви мали на увазі у даному формулюванні щодо статусу суду у відокремленому провадженні.

Райчева С.І.: Щиро дякую за запитання. У даному формулюванні відображається думка про те, що суд не може розглядатись як учасник відокремленого провадження, оскільки не має власного інтересу у розгляді спору. І сучасна тенденція у наукових дослідженнях надання суду статусу особливого учасника відокремленого провадження з огляду на особливі, більш розширені, переліки його функцій та принципів діяльності у порівнянні з класичним позовним господарським процесом, має вразливі сторони.

Головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: уточнююче запитання. Як у даному контексті реалізується адаптація інтенсивності процесуального впливу суду до змісту спору? Видається, що формулювання «адаптація інтенсивності впливу» не охоплюється функцією судового контролю, а передбачає активну діяльність суду.

Райчева С.І.: Дякую за запитання. Інтенсивність процесуального впливу до змісту спору розуміється як інтенсивність участі суду у організації взаємодії проваджень основної справи про банкрутство та відокремлених проваджень. В результаті судового контролю суд може становити недобросовісну поведінку учасника провадження. Наприклад, учасники, що здійснюють захист прав боржника, можуть недостатньо активно використовувати інструментарій захисту. Суд для досягнення цілі консолідації усіх майнових спорів у справі про банкрутство може вчинити активні дії та поставити у основній справі про банкрутство питання про відсторонення директора боржника або усунення арбітражного керуючого від виконання обов'язків та призначення іншого, у разі наявності підстав для висновку щодо саботажу їх участі у відокремлених провадженнях, що ставить під загрозу досягнення мети справи про банкрутство.

Також підкреслено, що у дослідженні обґрунтовується необхідність сегментарної законодавчої формалізації судової дискреції – певних чітко сформульованих засобів судового впливу, які показали свою ефективність. Вказана легалізація судового впливу сприятиме правовій визначеності та передбачуваності судового процесу.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Шановна Світлано Іванівно, в одному з положень наукової новизни Вами обґрунтовується самостійний характер ознак фраздаторності як підстави для визнання трудового договору (контракту) недійсним, якщо він в цілому або його частина були направлені на зменшення конкурсної маси, виведення майна для уникнення погашення вимог інших кредиторів, без застосування положень ст. 9 КЗпПУ або аналізу вади волі сторін правочину за цивільним законодавством. Уточніть, будь ласка, у чому саме полягає новизна застосування до трудового договору ознак фраздаторності як підстави визнання його недійсним?

Райчева С.І.: Щиро дякую, шановний Руслане Аятшаховичу, за поставлене запитання.

Удосконалення процесуальних форм захисту у справах про банкрутство, у особливо відокремленого провадження, сприяло поглибленню аналізу трудових правовідносини неплатоспроможного суб'єкта господарювання як чинника, який міг призвести до цієї неплатоспроможності суб'єкта або суттєво на неї вплинути. Тривалий час метою закріплення судовою практикою підходу щодо невизнання трудового договору недійсним на загальних підставах, передбачених Цивільним кодексом України, було і залишається прагнення захистити працівника як менш впливову сторону договору від недобросовісних дій роботодавця. Проте, захищеність окремо взятого працівника повинна мати адекватну кореляцію стосовно захищеності сукупності інших працівників або інших кредиторів від недобросовісності роботодавця. Тим більше трудові правовідносини не можуть використовуватись для створення тіньових (штучно створених) кредиторів.

Оскільки зазначеною правовою позицією не охоплювались обставини спільних недобросовісних дій обох учасників трудового договору (контракту), від яких негативних наслідків зазнають кредитори, у практичній діяльності було досліджено обставини, за яких укладення трудових договорів не мають економічного обґрунтування та доцільності для неплатоспроможного суб'єкта господарювання, а навпаки їх метою є спільні дії їх учасників (роботодавця та працівника) щодо зменшення майнових активів неплатоспроможного суб'єкта для уникнення належного задоволення вимог його кредиторів. Таким чином, увагу було зосереджено не на положеннях недійсності умов трудового договору, що передбачені ст. 9 КЗпПУ, або ваді волі сторін правочину, як визначено цивільним законодавством, а виключно на кваліфікуючих ознаках фраздаторного правочину, тобто на вчиненні боржником правочину з пов'язаними або непов'язаними з ним особами, після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, спрямованому на неринкове зменшення активів боржника, збільшення його зобов'язань або створення перешкод належному задоволенню вимог кредиторів.

Важливість та прогресивність зробленого висновку полягає у тому, що ігнорування обставин фраздаторності трудових договорів (контрактів) може призвести до фіктивного збільшення кредиторської заборгованості першої черги та у подальшому слугувати прецедентом для недобросовісних керівників суб'єктів господарювання, якими як запобіжник негативних для них наслідків банкрутства підприємства будуть укладатись відповідні трудові контракти з наближеним (пов'язаним, заінтересованим) працівником, що нівелюватиме суть усього конкурсного процесу. Запропонований у дослідженні та застосований у практичній діяльності підхід сприяє усуненню зазначених ризиків під провадження справи про банкрутство.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник **Гудіма Т.С.:**

Науковий керівник дала загальну позитивну характеристику підготовленій дисертаційній роботі.

Шановні колеги, мені надзвичайно приємно сьогодні підтримати дисертаційну роботу Райчевої Світлани Іванівни – дослідниці, з якою ми пройшли плідний і водночас дуже змістовний науковий шлях. Сподіваюсь, що вона не зупиниться і продовжить радувати нас своїми науковими статтями та здобутками. Хочеться сказати, що протягом усього періоду нашої співпраці Світлана Іванівна зарекомендувала себе не лише як уважна, відповідальна й наполеглива дослідниця, а й як практик, що глибоко розуміє логіку функціонування господарського процесу та всі тонкощі розгляду спорів у межах справ про банкрутство і Ви всі це сьогодні побачили. Її досвід роботи з реальними справами, складними юридичними ситуаціями, а часом, і з надзвичайно заплутаними, чітко відчувається в кожному розділі цієї дисертації.

Це дослідження не є відірваним від реальності – воно виросло з живої практики: з уважного спостереження за тим, як працює (і де не працює) механізм правосуддя у справах про банкрутство. Саме тому воно не тільки відповідає академічним вимогам, а й має прикладне значення. У роботі відчувається бажання не просто класифікувати, а впорядкувати те, що в судовій практиці досі не мало усталеного процесуального статусу – спори, що виникають у *межах* справи про банкрутство, але вимагають спеціального розгляду.

Саме інститут відокремленого провадження в цьому контексті авторка осмислює як критично важливий. І не як допоміжну процесуальну «надбудову», а як повноцінний механізм, що здатен забезпечити внутрішню структурованість справи про банкрутство. У запропонованій концепції відокремлене провадження постає як юридична відповідь на багатошаровість економічного конфлікту, що виникає у відповідній категорії справ, та на потребу цілісного розгляду господарських, податкових, трудових й інших спорів у межах однієї процедури. Це не тільки про форму – це про якість процесуального захисту.

Дуже цінним є те, що авторка не зупинилась на концептуальній побудові, а пішла далі до обґрунтування принципів функціонування цього субінституту, до побудови предмета доказування, до порівняння з моделями США, Великої Британії

та ЄС. У роботі особливо вразила здатність бачити процесуальну реальність не в «статичному» вигляді, а в динаміці – з урахуванням цифрової трансформації, із прозорими механізмами ідентифікації правочинів, Prozorro.Продажі, електронного документообігу. Вона мислить не лише як теоретик, а як людина, що вміє прогнозувати, як і куди змінюватиметься система.

Мені було справді приємно спостерігати за тим, як формувалося наукове мислення здобувачки, як вона вдосконалювала аргументацію, реагувала на зауваження, відкривала для себе нові аспекти теми і щоразу поверталась до тексту з глибшим розумінням. Це той випадок, коли дослідниця не просто «виконала вимоги до дисертації», а по-справжньому виросла в межах теми, як фахівець, як науковець, як людина, яка здатна впливати на розвиток правозастосування.

Тому від себе особисто, і як науковий керівник, і як колега, щиро прошу вас підтримати цю роботу. Вона заслуговує на фахову увагу, а її авторка – на довіру, підтримку і визнання наукової спільноти. Дякую за увагу.

Рецензенти дисертаційної роботи наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання й зауваження.

Провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Деревянко Б.В.: Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається потребою пришвидшення розгляду господарськими судами справ про банкрутство, яких на сьогодні через об'єктивні причини, передусім негаразди в економіці, викликані російською агресією, стало на порядок більше, ніж кілька років тому. Одним із основних принципів сучасної ринкової економіки є потреба у капіталі, який має бути динамічним. Усі економічні ресурси, і в першу чергу гроші, мають перебувати в активному русі. Затягування процедур банкрутства не може ефективно відбиватися на учасниках цих процедур. Тому пошук різноманітних варіантів скорочення і спрощення проходження через господарські суди процедур банкрутства є важливим і нагально необхідним. Як вказує авторка «Відокремлене провадження у справі про банкрутство поєднує елементи класичної юрисдикційної діяльності господарських судів і спеціальні механізми розгляду специфічних майнових спорів, що виникають у межах справи про банкрутство (неплатоспроможність). Його нормативне закріплення відображає прагнення законодавця адаптувати національну модель банкрутства до сучасних викликів ринкової економіки, включно із забезпеченням належного захисту прав та інтересів усіх зацікавлених осіб» (с. 21 дисертації). Крім цього, відокремлене провадження у справах про банкрутство часто пов'язане із застосуванням сучасних новітніх технологій, що допомагають оптимізувати різні процеси.

Слід вказати на те, що правовідносини між учасниками процедур банкрутства були предметом дослідження значної кількості українських вчених і практиків – юристів, економістів, управлінців. Авторка теоретичною основою свого дослідження обрала роботи таких вчених, як: О.А. Беляневич, І.А. Бутирська, А.А. Бутирський, Л.І. Грабован, Б.В. Деревянко, В.В. Джуль, С.В. Жуков, Ю.В. Кабенюк, Л.М. Ніколенко, О.М. Маліневський, О.П. Подцерковний, Б.М. Поляков, Р.Б. Полякова, П.Д. Пригуза, В.В. Радзивілюк, Ю.О. Серебрякова та інших. Проте їх роботи у переважній більшості було присвячено аналізу загальних

аспектів процедур банкрутства, тоді як проблеми відокремленого провадження у справах про банкрутство залишаються малодослідженими.

Кодекс України з процедур банкрутства (КУЗПБ) не містить норм про відокремлене провадження у справах про банкрутство, проте і не містить норм, які б це забороняли. Але це вказує на можливість поточної зміни законодавства або на таку можливість у майбутньому. Наведене вище підтверджує актуальність дослідження різноманітних аспектів відокремленого провадження у справах про банкрутство.

Новизна результатів наукового дослідження.

Дисертаційна робота С.І. Райчевої є унікальним комплексним правовим дослідженням відокремленого провадження у справах про банкрутство. Предмет дисертаційного дослідження, який дещо відрізняється від її назви – правові засади відокремленого провадження у справах про банкрутство, його поняття, принципи, структурні елементи та перспективи вдосконалення в умовах цифровізації судочинства – у цілому розкрито у роботі.

Заслуговує на підтримку переважна більшість висновків і пропозицій дослідниці. Вони містять елементи наукової новизни і можуть бути винесені на публічний захист.

Так, слід підтримати удосконалення авторкою положень щодо генезису нової процесуальної форми в господарському судочинстві шляхом виокремлення етапу становлення відокремленого позовного провадження, що дозволяє глибше осмислити еволюцію господарського процесу, а також обґрунтування доцільності та перспективності збереження відокремленого провадження за заявницьким порядком як інструменту підвищення ефективності розгляду окремих категорій майнових спорів (с. 27 дисертації).

Важливою для держави з точки зору практичної реалізації є удосконалення методології порівняльно-правового аналізу відокремленого провадження шляхом модернізації українського нормативного підходу з урахуванням положень FRBP Rule 7001 (США), елементів адміністративної моделі розгляду кредиторських вимог (Сполучене Королівство), а також механізмів транскордонного регулювання відповідно до Регламенту ЄС № 2015/848. Такий підхід має дозволити адаптувати українське процесуальне законодавство до вимог міжнародної правової взаємосумісності, передбачуваності та ефективності (с. 28 дисертації).

Потребує на підтримку висновки авторки щодо деліктної природи субсидіарної відповідальності контролюючих осіб боржника в межах процедури банкрутства, що дозволяє відмежувати цей інститут від загальних видів зобов'язально-правової відповідальності та встановити стандарти доведення, що відповідають підходам зарубіжних юрисдикцій (США, Німеччина, Велика Британія), де превалює концепція causation-based liability (с. 30 дисертації).

Можна підтримати й інші висновки та пропозиції авторки, які можуть бути використані законотворцями, практиками – суддями, арбітражними керуючими, представниками боржника (банкрута), кредиторів та інших зацікавлених осіб, а також науковцями під час здійснення новітніх наукових розвідок у площині відокремленого провадження у справах про банкрутство.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження.

Дослідження змісту дисертації та наукових публікацій С.І. Райчевої свідчить про логічність структури дослідження, що надало можливість вірно визначити і сформулювати мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, підібрати комплекс методів, які в цілому було успішно застосовано, зробити аргументовані висновки та пропозиції.

Дисертаційна робота виконувалася в рамках плану науково-дослідних робіт Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» НАН України) у межах тем: «Правова модель сталого розвитку України» (ДР № 0119U101590), «Утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві на засадах правового регулювання економіки» (ДР № 0122U001715), Трансформація національної правової парадигми у контексті інтеграції у європейський економічний та політико-правовий простір (ДР № 0125U000801), у яких авторка брала участь як співвиконавець.

Структура дисертаційного дослідження С.І. Райчевої відповідає поставленій меті дослідження. Дисертаційну роботу підготовлено за класичним планом з окремими особливостями, викликаними предметом дослідження. Робота складається із трьох розділів по чотири-два-три підрозділи відповідно, а підрозділи розділу два поділяються на п'ять параграфів. Результати дослідження переважно викладено на достатньо високому науково-методичному рівні. Їх отримано за допомогою застосування класичних методів наукового пізнання: формально-логічного, аналітико-синтетичного, герменевтичного, порівняльно-правового, методу узагальнення та ін.

Наукові висновки, пропозиції і рекомендації є аргументованими, підтвердженими теоретичними наробками і практичними прикладами, спираються на позиції і міркування відомих вчених, зроблено на основі положень нормативних актів, документів органів судової влади та ін.

Кожен параграф, підрозділ, розділ і дисертація завершуються проміжними та узагальненими висновками, в яких висвітлено основні результати роботи. А висновки у цілому відповідають отриманим результатам та мають значний рівень достовірності.

Список використаних джерел охоплює 213 найменувань, серед яких посилання на доробки українських та зарубіжних учених, акти органів судової влади України, міжнародні і національні акти інших країн, а також власні роботи авторки. Перелік джерел вказує на достатню обґрунтованість дослідження проблематики відокремленого провадження у справах про банкрутство.

Обґрунтованість і достовірність зроблених С.І. Райчевою висновків, рекомендацій і пропозицій підтверджує факт публікації робіт за темою дисертації, які містять елементи наукової новизни. Зокрема це 7 наукових статей, опублікованих у наукових фахових з юридичних наук виданнях, включених до переліків, затверджених МОН України, а також 5 наукових праць, представлених матеріалами доповідей на чотирьох міжнародних і одній Всеукраїнській науково-практичних конференціях, що відбулися, відповідно, у містах Харків, Краків, Одеса, Кропивницький та Кривий Ріг.

Окремі висновки, рекомендації та пропозиції, зроблені у дисертації, мають дискусійний характер і можуть бути основою для подальших наукових досліджень

відносин відокремленого провадження у справах про банкрутство, загалом відносин у процедурах банкрутства у межах теорії права, господарського права, господарського процесуального права, конституційного, адміністративного, цивільного та інших галузей права, спеціальних курсах, присвячених дослідженню відносин у процедурах банкрутства. Робота ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, названих вище, які було достатньо ефективно застосовано.

Загалом роботу написано науковим стилем, логічно і послідовно за складеним та узгодженим планом, результати роботи у цілому відповідають поставленим авторкою завданням; публікації у наукових фахових виданнях та за підсумками участі у наукових заходах зроблено відповідно до плану дослідження; висновки в опублікованих працях кореспондують із загальними висновками за роботою у цілому.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані: у законотворчій діяльності – при підготовці проєктів змін та доповнень до законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють процедури банкрутства, зокрема відокремленого провадження; у правозастосовній діяльності та судовій практиці – при вирішенні спорів, що виникають у межах справ про банкрутство за участі суб'єктів господарювання, фізичних осіб; у науково-дослідницькій роботі – для подальшого вивчення специфіки процесуальної форми відокремленого провадження та розробки відповідних рекомендацій; при викладанні навчальних дисциплін, а також підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій для студентів юридичних факультетів закладів вищої освіти.

Результат дисертаційного дослідження використовується у діяльності Господарського суду Одеської області, Одеського регіонального відділення Національної школи суддів, Ради арбітражних керуючих Одеської області.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації. У цілому позитивно оцінюючи загальні положення дисертації, висновки, рекомендації і пропозиції, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні моменти, що потребують додаткової аргументації або надання відповідей і пояснень збоку авторки під час захисту: **1.** Останнім часом багато дослідників невірно трактують предмет. Класично він має співпадати із назвою дисертації. Зараз же формулювання виглядає вужчим за назву; **2.** МОН України вже близько 10 років не рекомендує класифікацію і періодизацію виносити у новизну найвищого рівня (це з приводу запропонованої багаторівневої класифікації майнових спорів у межах справи про банкрутство як теоретичної моделі систематизації спорів особливої економіко-правової природи) (с. 26 дисертації).

Висловлені зауваження і побажання у цілому мають приватний суб'єктивний характер, висловлені у формі рекомендацій, а тому глобально не впливають на в цілому позитивну оцінку дисертації С.І. Райчевої.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час ознайомлення із змістом дисертації та наукових праць авторки ознак академічного плагіату виявлено не було. Авторкою зроблено посилання на праці інших дослідників, на українську і зарубіжну нормативну базу, на акти органів судової влади та ін.

Доробок авторки у роботах, підготовлених у співавторстві, виділено та належним чином описано.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація С.І. Райчевої «Відокремлене провадження у справах про банкрутство», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є окремим, цілісним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються науковою новизною, а за своїм змістом відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Основні положення наукової новизни знайшли місце у наукових публікаціях і виступах авторки у наукових заходах.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційну роботу «Відокремлене провадження у справах про банкрутство» виконано відповідно до вимог пунктів 5-9 та інших Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44; Наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а авторка дисертації – Світлана Іванівна Райчева заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Актуальність презентованого Райчевою С.І. дисертаційного дослідження характеризується тим, що у сучасних умовах трансформації господарсько-правової сфери України особливого значення набуває інститут банкрутства як ефективний правовий інструмент реагування на неплатоспроможність суб'єктів господарювання та забезпечення дотримання балансу інтересів кредиторів, боржників і держави. При цьому, зростає потреба в системному переосмисленні процесуальних механізмів, які реалізуються у межах справи про банкрутство, зокрема тих, що виходять за межі класичної схеми розгляду позовів, апеляцій чи заяв у спрощених процедурах. Одним із таких інститутів є відокремлене провадження, процесуальний статус і правова природа якого досі залишаються предметом дискусії як у правовій доктрині, так і в судовій практиці. Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю належного нормативного опосередкування відокремленого провадження у чинному законодавстві, що породжує суперечності у правозастосуванні, особливо у справах щодо визнання правочинів недійсними, притягнення до субсидіарної відповідальності, оспорування кредиторських вимог тощо. Зазначені спори часто не мають вираженої позовної форми, але потребують процесуального врегулювання в межах справи про банкрутство. Водночас, існуюча правова база, на жаль, не забезпечує достатньої чіткості щодо процесуального статусу учасників, порядку розгляду, засобів доказування та меж автономії вказаних проваджень. У

контексті цифрової трансформації судочинства, яка активно впроваджується у нашій країні, зокрема через розвиток ЄСІТС, електронного документообігу та онлайн-розгляду справ, виникає об'єктивна необхідність оновлення процесуальних форм, власне таких як відокремлене провадження, з урахуванням вимог цифрової логістики процесу та принципів електронного правосуддя. В цьому сенсі дослідження цифрових аспектів відокремленого провадження є не лише новим, але й стратегічно важливим для забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності процедур банкрутства. Окрім того, процеси інтернаціоналізації економіки та інвестицій вимагають гармонізації національного правового регулювання банкрутства із сучасними підходами, котрі застосовуються у США, Великій Британії та країнах ЄС. У провідних юрисдикціях давно напрацьовано моделі процесуальної консолідації спорів у межах справи з неплатоспроможності, що дозволяють досягти ефективності без надмірної фрагментації процедур. Відтак, дослідження таких моделей у компаративному аспекті й адаптація їх засад до українського законодавства представляється надзвичайно важливою передумовою для підвищення якості національної процедури банкрутства. З огляду на зазначене, заявлена тема дисертаційного дослідження Райчевої С.І. є актуальною, оскільки відповідає сучасним викликам правозастосовної практики, а також тенденціям розвитку господарського процесу, цифровізації правосуддя та інтеграції нашої країни до європейського правового простору. Комплексне дослідження інституту відокремленого провадження має потенціал не лише для вирішення наявних прикладних проблем, а й для формування нових підходів до систематизації та модернізації процедур банкрутства.

Аналіз представленої для рецензування дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про те, що одержані здобувачкою результати дослідження характеризуються науковою новизною та відповідають визначеній меті і завданням дослідження. Абсолютна більшість сформульованих висновків та наукових результатів дисертаційного дослідження Райчевої С.І. є обґрунтованими, оскільки обумовлені використанням сучасної методології пізнання, застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів пізнання.

Зміст дисертаційної роботи свідчить про те, що дисертантка ґрунтовно опрацювала значний обсяг літературних джерел. Логічність і послідовність виконаного дослідження забезпечувалися чітко визначеними завданнями дослідження, його об'єктом та предметом. Назва дисертаційного дослідження повною мірою відповідає обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми. Наукова полеміка ведеться авторкою на сторінках дисертації коректно, з повним дотриманням правил етики наукової дискусії. Дисертація виконана літературною мовою, сформульовані у роботі наукові підходи і рекомендації вирізняються своєю оригінальністю та мають самостійний творчий характер. Оформлення роботи відповідає встановленим вимогам МОН України.

Надаючи оцінку змісту дисертації, слід зазначити, що представлена для рецензування робота являє собою самостійне завершене наукове дослідження актуальної теми як для наукової спільноти господарників, так і для фахівців-практиків (у т.ч., й для суддівського корпусу). Мета і завдання дослідження визначені дисертанткою вірно й логічно співпадають з об'єктом і предметом

дослідження. Матеріали дисертації викладено послідовно, логічно, юридично виважено, що вказує на високий науковий рівень представленого на розгляд дослідження.

Таким чином, зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відображає логіку проведеного дослідження. Аналіз змісту дисертації надає підстави стверджувати, що всі сформульовані авторкою елементи наукової новизни, отримані по результатах проведеного дослідження, є доведеними та такими, що несуть у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення. Авторкою безумовно зроблено внесок у розвиток науки господарського і господарсько-процесуального права, який полягає у дослідженні проблематики правового регулювання відокремленого провадження у справах про банкрутство. Також дисертаційне дослідження має практичне значення.

Одержані дисертанткою результати дослідження оприлюднені у достатній кількості публікацій у фахових виданнях з юридичних наук та збірниках тез доповідей учасників конференцій. При цьому, положення кожного з підрозділів дисертації авторкою висвітлено в окремій чи окремих статтях або ж у тезах доповіді на науково-практичній конференції.

Разом з тим, загальний позитивний висновок стосовно дисертаційного дослідження Райчевої С.І. не позбавляє рецензента можливості висловити й деякі міркування, які по суті не є зауваженнями, однак при цьому можуть бути підґрунтям для подальших наукових розвідок дисертантки.

Зокрема, слід зазначити наступне:

1. У роботі дисертантка представила оригінальне концептуальне бачення відокремленого провадження як певної особливої самостійної процесуальної форми в межах справи про банкрутство, котра характеризується «*ознаками відносної автономності*», як-то наявністю власного предмета доказування, окремого процесуального режиму, специфічного суб'єктного складу тощо. У цілому позитивно сприймаючи запропонований авторський підхід, необхідно сказати, що, з одного боку, зазначене трактування має вагомий потенціал для доктринального переосмислення структури банкрутного процесу, оскільки намагається відмежувати відокремлене провадження від класичних позовних форм. Водночас, запропонована авторська концепція, на думку рецензента, певною мірою розмивається (або втрачає свою чіткість) у моменті поєднання «*внутрішньої самостійності*» цього провадження з його підпорядкованістю цілям основного банкрутного процесу, оскільки не вбачається однозначним розуміння того, чи є відокремлене провадження інституційно відособленою процедурою чи становить функціональну частину єдиного судового процесу. Подібне подвійне тлумачення, на думку рецензента, може створити загрозу доктринальної невизначеності й певної правозастосовної плутанини, зокрема з приводу того, як узгоджується *автономність* із принципом процесуальної єдності справи про банкрутство, чи допускається оскарження результатів відокремленого провадження окремо від судового рішення в основній справі, як визначається обсяг повноважень суду в межах кожної з цих підсистем. З огляду на зазначене, представляється можливим запропонувати дисертантці (звісно, не на етапі захисту дисертації, а у її подальших

наукових розвідках) більш упевнено визначити місце відокремленого провадження у структурі господарського судочинства, чітко встановивши критерії його самостійності або підпорядкованості. На думку рецензента, це дозволить уникнути ризику суперечливого тлумачення авторської пропозиції та забезпечить правову визначеність для подальшого нормативного регулювання.

2. Дисертантка цілком слушно звертається до компаративної методології (такий підхід повністю імпонує рецензенту), намагаючись продемонструвати подібність українського інституту відокремленого провадження до *adversary proceeding* у праві США. Подібний підхід беззаперечно заслуговує схвальної оцінки, бо дозволяє розглядати інститути українського банкрутного процесу в більш ширшому міжнародному контексті. Однак, проведене порівняння, на думку рецензента, уявляється несправедливо фрагментарним і загальним за своїм характером. В якості пропозиції авторці, можливо варто було би більш розширено співставити нормативні ознаки, процесуальні функції, наслідки і процедури *adversary proceeding* відповідно до Правил федеральної процедури банкрутства (*Federal Rules of Bankruptcy Procedure*), зокрема *Rule 7001*, на які авторка абсолютно вірно, але досить побіжно посилається в інших розділах. Так, недостатність системного компаративного аналізу може деякою мірою звужувати переконливість висновків щодо подібності правових конструкцій. Заслужують уваги й такі важливі аспекти досліджуваної проблематики, як чи відповідає українське відокремлене провадження принципу змагальності в *adversary proceeding*, які суб'єкти ініціюють провадження в США порівняно з українською моделлю, як в обох правових системах реалізуються механізми забезпечення прав кредиторів. Також має значення й важлива тема правових наслідків, тобто чи мають акти в межах *adversary proceeding* силу окремого рішення або вони інтегруються до основної справи аналогічно з українським підходом. Однак, усе вищенаведене є лише власними роздумами рецензента, які жодним чином не впливають на цілком позитивне сприйняття проведеної дисертанткою глибокої наукової роботи і, за бажанням дисертантки, можуть бути використані у її подальших наукових пошуках. У вказаному контексті, можливо запропонувати дисертантці у майбутньому поглибити порівняльний аналіз, доповнивши його конкретними нормами уже згадуваних вище Правил федеральної процедури банкрутства (*Federal Rules of Bankruptcy Procedure*), прикладами судової практики США та Великої Британії, й водночас більш чітко артикулювати висновки з приводу можливостей імплементації певних моделей в український контекст. Вказане значною мірою посилює б наукову переконливість проведеного дослідження та його прикладне значення для вдосконалення правового регулювання в Україні.

Водночас, як уже неодноразово було відзначено, висловлені міркування несуть переважно рекомендаційний сенс та жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

В частині дотримання академічної доброчесності необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження виконане авторкою самостійно, дисертація являє собою оригінальну працю. В роботі не виявлені положення, які б порушували академічну доброчесність.

Підсумовуючи викладене, можливо зробити узагальнюючий висновок, що дисертаційна робота *«Відокремлене провадження у справах про банкрутство»* відповідає вимогам, які висуваються до такого рівня досліджень, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затв. постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44, наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», а її авторка *Райчева Світлана Іванівна* заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Шановні колеги, дисертаційна робота Світлани Іванівни Райчевої викликає щире повагу як з наукового, так і з практичного погляду. Вибрана тематика надзвичайно актуальна, і не лише для юридичної доктрини, а й для практики функціонування господарських судів та ефективного здійснення процедур банкрутства. У непростих економічних умовах та в ситуації системної трансформації інституту неплатоспроможності, питання впорядкування процесуальних механізмів розгляду окремих спорів у межах справи про банкрутство набуває особливої ваги. І те, що авторка обрала для дослідження саме інститут відокремленого провадження, свідчить про глибоке розуміння поточних викликів господарського процесуального права.

Хочу також відзначити, що робота не є суто теоретичною. Вона демонструє добру інтеграцію практичного досвіду, судової практики та нормопроєктувальних підходів. Авторка пропонує конкретну модель відокремленого провадження, розробляє принципи його функціонування, включно з концепцією автономності та підпорядкованості, а також дає чіткі пропозиції щодо процесуального статусу арбітражного керуючого та інших учасників провадження.

Окремо варто відзначити й роль наукового керівника, під керівництвом якого ця робота не лише сформувалась, а й пройшла справді глибоку наукову трансформацію від початкового задуму до повноцінного й завершеного наукового дослідження, яке заслуговує на увагу фахової спільноти.

З огляду на викладене, вважаю, що дисертація відповідає усім критеріям якості, змістовної новизни й академічної доброчесності. Вона заслуговує на подальший розгляд в установленому порядку й може бути рекомендована до захисту як праця, що робить реальний внесок у розвиток науки господарського процесуального права.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Шановні колеги, дисертаційне дослідження Світлани Іванівни Райчевої справляє глибоке враження як за змістом, так і за рівнем методологічної культури. Авторка демонструє не лише добру обізнаність із проблематикою банкрутства, а й здатність осмислювати складні процесуальні феномени крізь призму реального судового процесу. Її підхід до концептуалізації інституту відокремленого провадження є аргументованим і сучасним.

Окремо хочу відзначити роль наукового керівника: у тексті чітко відчувається школа, вимогливість, логіка побудови аргументації. Це приклад справжньої наукової співпраці, результат якої має як теоретичну, так і практичну цінність.

Вважаю, що тема актуальна, дисертація добре опрацьована, і робота безумовно заслуговує на підтримку.

Провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Деревянко Б.В.: Шановні колеги, хочу приєднатися до схвальних оцінок дисертації Світлани Іванівни Райчевої. Представлена робота переконливо доводить, що інститут відокремленого провадження у справах про банкрутство має не лише процесуальне, а й системоутворююче значення для забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. У сучасних умовах це дослідження виглядає надзвичайно актуальним і практично значущим.

Особливо варто відзначити здатність авторки поєднати глибоке теоретичне бачення з чітко сформульованими практичними підходами, зокрема щодо статусу арбітражного керуючого та класифікації спорів у межах справи про банкрутство.

Підтримую цю роботу і бажаю авторці успішного завершення захисту.

Провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Ніколенко Л.М.: Шановні колеги, я повністю підтримую представлену дисертацію, адже тема надзвичайно актуальна й динамічна – вона лежить на перетині господарського процесуального права та економіко-правових засад функціонування правосуддя в умовах кризи неплатоспроможності. У роботі запропоновано нове бачення інституту відокремленого провадження, яке має не лише теоретичну новизну, а й вагоме практичне значення для вдосконалення процедури банкрутства.

Особливо хочу підкреслити глибоку аргументацію авторки та її прагнення запропонувати комплексну модель, що враховує потребу процесуальної ефективності, структурованості спорів і ролі арбітражного керуючого. Дисертація написана ґрунтовно, з опорою на сучасну доктрину й актуальну судову практику.

Вважаю, що робота заслуговує на підтримку, а авторка – на присудження наукового ступеня.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Шановні колеги, дисертація Світлани Іванівни Райчевої справляє позитивне враження як за рівнем теоретичної розробки, так і за глибиною практичного осмислення теми. Авторці вдалося запропонувати цілісну модель

інституту відокремленого провадження не як формальної конструкції, а як дієвого механізму впорядкування різнорідних спорів у межах справи про банкрутство. Такий підхід демонструє глибоке розуміння природи банкрутного конфлікту та відкриває можливості для оновлення правової доктрини.

Концепція автономності та підпорядкованості як спеціального принципу – сміливий і влучно обґрунтований крок, що дозволяє глибше осмислити внутрішню динаміку взаємодії між основним і похідним спором. Позитивно оцінюю також практичні пропозиції щодо статусу арбітражного керуючого.

Робота структурована, аргументація переконлива, джерельна база сучасна. Вважаю, що дисертація заслуговує на підтримку, а її авторка – на присудження наукового ступеня.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Презентована на засіданні відділу дисертаційна робота, плідне обговорення положень наукової новизни та переконливі аргументи Світлани Іванівни Райчевої засвідчують цілісність, ідейну завершеність, оригінальність, соціально-економічну значущість та узгодженість із сучасними трендами розвитку національного законодавства, особливо, у контексті адаптації до права ЄС. Привертає увагу вміле використання методологічного інструментарію наукового пізнання, поєднання теоретичних знань та підходів, орієнтованих на вирішення практичних питань у досліджуваній авторкою сфері суспільних відносин. За сукупністю наукових положень, їх належного обґрунтування, апробації наукових результатів тощо, вбачається за можливе стверджувати, що Світлана Іванівна Райчева є гідною вченою, а виконана дисертаційна робота та інші супровідні матеріали можуть бути рекомендовані на розгляд Вченої ради Інституту та подальшого розгляду на засіданні разової спеціалізованої вченої ради.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Антошук (Райчева) С. І. Щодо поняття та правової природи відокремленого провадження у процедурі банкрутства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 54. С. 34 – 38. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.2.8>

2. Квасніцька О. О., Райчева С. І. Генезис відокремленого провадження у справах про банкрутство. *Право України*. 2023. № 11. С. 102 – 115. <https://doi.org/10.33498/louu-2023-11-102> (особистий внесок: Райчева С. - участь у розробці концепції дослідження; частковий аналіз літературних джерел; дослідження генезиса відокремленого провадження у справах про банкрутство та формування висновків; Квасніцька О. – участь у розробці концепції дослідження, методологія, частковий аналіз літературних джерел; рецензування та редагування).

3. Райчева С. І. До питання визнання фraudаторним трудового договору боржника в межах провадження у справі про банкрутство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 180 – 183. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/41>

4. Гудіма Т.С., Райчева С. І. Принципи відокремленого провадження у процедурі банкрутства. *Економіка та право*. 2025. № 2. С. 62 – 74. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.062> (особистий внесок: Райчева С. – участь у розробці концепції дослідження; частковий аналіз літературних джерел; дослідження принципів відокремленого провадження у процедурі банкрутства; Гудіма Т.С. – участь у розробці концепції дослідження, методологія, частковий аналіз літературних джерел; рецензування та редагування).

5. Райчева С. І. Цифровізація як вектор трансформації відокремленого провадження у справах про банкрутство. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 4. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-4-10942>

6. Райчева С. І. Майнові спори щодо недійсності правочинів боржника у відокремленому провадженні у справах про банкрутство. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 3. С. 454 – 463. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.69>

7. Райчева С. І. Субсидіарна відповідальність у справі про банкрутство: правова природа та значення для відокремленого провадження. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 5. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-5-11059>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Антошук (Райчева) С. І. Відокремлені провадження у справі про банкрутство як елемент підвищення ефективності інституту неспроможності (банкрутства). *Міжнародна конференція «Актуальні проблеми судового права» Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків, 21 квітня 2021 р.)*. С. 197 – 200. URL : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1849/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%90%D0%BA%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%B1%D0%BB_%D1%81%D1%83%D0%B4_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%28pdf.io%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Райчева С.І. Класифікація спорів у відокремленому провадженні у справі про банкрутство. Abstracts of XVI International Scientific and Practical Conference. Краків, Польща. С.75 – 78. URL: <https://eu-conf.com/events/scientific-trends-history-development>

3. Raicheva S. Principles of separate proceedings in bankruptcy. *Організаційно-правові засади забезпечення сталого розвитку в Україні: Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Кривий Ріг, 15 квітня 2025 р.)*: зб. матеріалів. Кривий Ріг: Державний університет економіки і технологій, 2025. С. 303 – 305. URL: https://www.duet.edu.ua/uploads/Pidrozdil/nauka/ZBIRNYK_TEZ_KONFERENTSII_PRAVO_15_04_2025.pdf

4. Райчева С.І. Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2025. Т.2. С.271 – 273.

5. Райчева С.І. Податкові спори у відокремленому провадженні у справах про банкрутство. *V Міжнародна наукова конференція «Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики»*. Кропивницький, Україна. С.161 – 166.

URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/06.06.2025/49>

Характеристика особистості здобувачки. Райчева Світлана Іванівна народилась 15 лютого 1984 року.

У 2006 році закінчила Одеську національну юридичну академію та отримала диплом магістра права за спеціальністю «Правознавство».

Травень 2004 – жовтень 2004 – секретар приватного нотаріуса.

Листопад 2005 – червень 2008 – секретар судді Господарського суду Одеської області.

Червень 2008 – лютий 2012 – помічник судді Господарського суду Одеської області.

Лютий 2012 – по теперішній час – суддя Господарського суду Одеської області.

Жовтень 2019 – теперішній час – здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної роботи.

Відповідно до **п. 15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 **пропонується наступний склад разової спеціалізованої вченої ради:**

Голова ради:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Деревянко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Подцерковний Олег Петрович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

В результаті попередньої експертизи дисертації **Райчевої Світлани Іванівни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Райчевої Світлани Іванівни на тему: «Відокремлене провадження у справах про банкрутство».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Райчевої С.І. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Райчевої Світлани Іванівни на тему: «Відокремлене провадження у справах про банкрутство» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Рекомендувати Вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Дерев'янко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського

права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Подцерковний Олег Петрович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Райчевої Світлани Іванівни:

«За» – 11

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

Головуючий на засіданні

Завідувач відділу
проблем модернізації господарського
права та законодавства,
заступник директора з наукової роботи,
доктор юридичних наук, професор

Руслан ДЖАБРАІЛОВ

Секретар засідання:

Старший науковий співробітник
сектору проблем реалізації
господарського законодавства
відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства,
кандидат юридичних наук, старший дослідник

Антон СОШНИКОВ